

**STATSVETENSKAPLIGA
INSTITUTIONEN**

HUR EUROKRISEN SPLITTRADE EU-STÖDET

En kvantitativ studie av förändringar i EU-stöd på aggregerad nivå hos EU25 åren 2005-2015.

Lovisa Olsson

Uppsats/Examensarbete:	Kandidatsuppsats i Europakunskap 15hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	vt 2017
Handledare:	Maria Oskarson
Examinator:	
Rapport nr:	

Abstract

To which extent economic factors influence the support the European people give to the EU is a frequently debated issue. This thesis therefore aims to add to that debate by examining how the euro crisis affected the EU-support. The period chosen was 2005-2015 whereby these years were transformed into three periods of the years before, 2005-2008, years during, 2009-2012, and years after the crisis, 2013-2015. By using 26 cases, the EU as a whole as well as EU25 as individual cases the study executed an aggregate analysis. Through a quantitative method using statistical data from Eurostat and the Eurobarometer several bivariate analyses were performed with the intention to investigate the connection between economic change and the changes in EU-support. Considering the cases and the range of economic change stimulated by the euro crisis the outcomes revealed some common denominators. The results showed that the euro crisis has in fact led to further divergence and euroscepticism causing instable integration. Also discovered was that the objective economic situation is more influential to the changes in support than subjective opinions. Conclusions drawn indicate that economic factors have great impact on the outlook of the EU and that unstable economic climate initiate euroscepticism.

Key words: EU-support, economic factors, integration, divergence, euro crisis

Nyckelord: EU-opinion, ekonomiska indikatorer, integration, divergens, eurokrisen

Titel:	Hur eurokrisen splittrade EU-stödet
Författare:	Lovisa Olsson
Uppsats/Examensarbete:	Kandidatuppsats i Europakunskap 15hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	vt 2017
Handledare:	Maria Oskarson
Sidantal:	37
Antal ord:	12993

Innehållsförteckning

TABELL- OCH FIGURFÖRTECKNING

1. INTRODUKTION	3
1.1 <i>SYFTE</i>	5
1.3 <i>DISPOSITION</i>	5
2. EU-OPINIONENS TIDIGARE FORSKNING	6
2.1 EU-STÖD ELLER EUROSKEPTICISM?	6
2.2 EKONOMISK UTVECKLING & EUROKRISEN.....	7
2.3 EKONOMISKA FÖRKLARINGSFAKTORER TILL STÖD FÖR EU	10
2.4 DE EKONOMISKA INDIKATORERNAS FÖRKLARINGSMÖJLIGHETER FÖR EU-STÖD	12
3. FORSKNINGSFRÅGOR	13
4. METOD & MATERIAL	14
4.1 <i>KVANTITATIVMETOD</i>	14
4.2 <i>DATAMATERIAL</i>	18
4.3 <i>VARIABLER</i>	20
4.4 <i>AVGRÄNSNINGAR</i>	22
5. RESULTAT & ANALYS	23
6. AVSLUTANDE DISKUSSION	36
REREFENSER	
APPENDIX	
BILAGA 1. KORRELATIONER	

Tabell- och figurförteckning

TABELL 5.1 BESKRIVANDE STATISTIK	24
TABELL 5.2 DIFFERENS HOS EU-STÖDET	26
TABELL 5.3 DIFFERENS HOS DE EKONOMISKA INDIKATORERNA	28
TABELL 5.4 BIVARIAT ANALYS EU-STÖD MOT EKONOMISKA INDIKATORER PER PERIOD (PEARSON'S R)	29
TABELL 5.5 MULTIPEL LINJÄR REGRESSIONSANALYS AV EKONOMISKA INDIKATORER OCH PERIODER (B-KOEFFICIENT)	30
TABELL 5.6 BIVARIAT ANALYS EU-STÖD MOT EKONOMISKA INDIKATORER PER LAND (PEARSON'S R)	32
TABELL 5.7 MULTIPEL LINJÄR REGRESSIONSANALYS AV EKONOMISKA INDIKATORER & LANDSGRUPPER (B-KOEFFICIENT)	34
TABELL 5.8 MULTIPEL LINJÄR REGRESSIONSANALYS AV PIIGS-LÄNDERNA PER PERIOD (B-KOEFFICIENT)	35

1. Introduktion

Folkopinionen har en ständigt växande roll inom både den politiska debatten och forskning kring europeisk integration. Forskningen söker att förklara det som bestämmer variationen i stöd och motstånd till EU. Stöd och motstånd definieras på ett oräkneligt antal sätt och delas upp i nya mer aktuella dimensioner. Vissa försöker förklara variationen genom ekonomiska omständigheter och andra genom ideologiska faktorer, samtidigt som ytterligare argumenterar att variation är beroende av sociodemografiska förhållanden. Årligen genomförs stora statistiska undersökningar som samlar befolkningsstöd i syfte att analysera resultatet och testa de framtagna teorierna. Växande skepticism inom EU väcker frågor om vad det är som har störst influens på EU-stödet och sjunkande stöd efter eurokrisen visar att ekonomiska indikatorer har stor påverkan. Inom länder går det att förklara förändringar genom individfaktorer, vilka grupper som tenderar att vara mer skeptiska än andra och varför. För att däremot studera divergensen i stöd mellan länder och över tid måste forskningen ta hänsyn till förklaringar på aggregerad nivå. Ekonomiska indikatorer påverkar opinionen på landnivå och kan därför agera förklaring för upp- eller nedåtgående trender i EU. Därmed kan frågan ställas om eurokrisen har urholkat stödet för EU?

EU-opinionen påverkas av ett föränderligt samhälle och aktuella kriser, men trots att proportionerna ständigt förändras har de europeiska befolkningarna haft en positiv syn på medlemskapet till EU sedan 1973 (Europeiska kommissionen, 2013). Åsikterna kring stöd för EU-projektet har dock tenderat att bli mindre positiva under senare år, även om minskningen är relativt liten, förutom i medlemsstater som har påverkats hårdast av den finansiella och ekonomiska krisen. Därför har forskning pekat på att den tydligaste influensen på EU-stöd på aggregerad nivå är den ekonomiska utvecklingen. Finanskrisen tog sin början på USA:s lånemarknad 2007, men utvecklades till en global kris 2008 som påverkade EU:s ekonomi vilket kom att hota eurosamarbetet (de Vylder, 2012). Vidare har optimismen kring den nationella ekonomin minskat betydligt mellan 2008 och 2013, och utöver mindre öknningar i positivitet har åsikterna förhållit sig jämförelsevist lågt till skillnad från åren innan krisen. Divergensen mellan de länder som förhåller sig mer positivt till ekonomin och de som anser sig påverkas generellt negativt av krisen har intensifierats, och trots att de flesta européerna hade en positiv bild av EU innan krisen, har bilden förändrats avsevärt, och 2013 delade mindre än en tredjedel av européerna denna åsikt (de Vylder 2012; Europeiska kommissionen, 2013). Omröstningen kring Brexit är ett tydligt exempel på hur stödet för EU

har minskat, och nyligen gick Aftonbladet ut med en undersökning som visar att 4 av 10 svenskar vill ha en ny folkomröstning om EU vilket är en ökande siffra från liknande undersökningar genomförda 2016 (Aftonbladet, 2017). Marine Le Pen, partiledare för högerextrema Front National i Frankrike har uttryckt som mål att genomföra en folkomröstning kring EU om hon vinner valet i april (the Guardian, 2016). Vidare visar statistik från en undersökning genomförd i tio EU-länder att över 40% av respondenterna vill ta tillbaka makt från EU till de nationella regeringarna (Pew Research Center, 2016).

Tidigare forskning argumenterar att den nationella ekonomin väsentligen påverkar stödet till EU:s integration (Gabel, 1998). Den positiva synen på EU:s framtid har förändrats med eurokrisen, vars konsekvenser bland annat blivit att den europeiska befolkningen anser att alla EU:s medlemsstater måste arbeta närmre varandra (Europeiska kommissionen, 2013). Svårigheter ligger dock i de problem som länderna anser bör prioriteras. De länder som har påverkats negativt är skeptiska till globalisering medan de länder som inte påverkats i samma mån ser globalisering som en möjlighet att ta sig ur krisen (Europeiska kommissionen, 2013). Generellt sätt har ekonomin varit det viktigaste problemet som EU står inför enligt den europeiska befolkningen sedan 2005, och alltså det problem som kräver mest engagemang (Eurobarometer 2005-2016). För att öka känslan av sammanhållning menar de flesta européer att de vill skapa en europeisk välfärdsstat som är överenskommen av alla medlemsstater (Europeiska kommissionen, 2013).

Litteraturen om stöd för europeisk integration visar att det framförallt är välutbildade äldre män, som stöttar partier inom den politiska mainstreamen och har fler överlappande identiteter som är positiva till EU-projektet (Hobolt & de Vries, 2016). Ett helt lands upp- eller nedåtgående trender för EU-stöd kan dock inte förklaras genom sociodemografiska faktorer. Följaktligen verkar det finnas en konsensus om att det är den ekonomiska utvecklingen som bäst förklarar det aggregerade stödet över tid, och således är det här min studies fokus ligger (Beaudonnet, 2012; Boomgaarden et al., 2011; Gabel 1998; Gabel & Palmer 1995; Van Klingeren, 2013). Det går att se i eurobarometerens undersökningar att förhållandena mellan ekonomi och attityd gentemot EU sammanfaller, och att det finns en tydlig divergens mellan bättre och sämre ställda ekonomier. Det är därför logiskt att tänka sig att eurokrisen kan ha ökat divergensen och således intensifierat konflikten mellan de länder som har bättre och de som har en sämre ekonomi, något som kan förklara det ökade missnöjet hos EU:s befolkning (de Vylder, 2012).

1.1 Syfte

Eftersom mycket tidigare forskning har fokuserat på förklaringar för EU-stöd på individnivå har förklaringar på aggregerad nivå hamnat i skymundan. Uppsatsen ämnar således att bidra till forskningen genom att analysera stödet för EU-projektet hos EU25¹ på landnivå i förhållande till ekonomisk utveckling. Syftet är att belysa förändringen i EU-stöd efter eurokrisen och söka svar på hur stor påverkningskraft de ekonomiska indikatorerna har på upp- och nedåtgående trender. Perioden studien analyserar är 2005-2015, där 2005-2008 representerar åren före krisen, 2009-2012 åren under krisen och 2013-2015 åren efter. Uppdelningen är gjord i syfte att jämföra hur sambandet ser ut mellan stöd och indikatorer innan och efter krisen för att se om sambandet stärkts. Således undersöks hur väl den ekonomiska utvecklingen i EU kan förklara hur dess stöd förändras över tid, hur starkt sambandet är, samt om det går att se en tydligare splittring mellan medlemsstaterna i EU efter eurokrisen. Genom att fokusera på aggregerad nivå i förhållande till ekonomisk utveckling till följd av eurokrisen hoppas jag kunna utveckla förståelsen och belysa hur ekonomin influerar EU-befolkningens attityder gentemot unionen.

1.3 Disposition

Nedan följer uppsatsens andra avsnitt som inrymmer teorier och tidigare forskning, vilken ämnar ge en tydlig forskningsgenomgång till syftet, och förklaring till uppsatsens upplägg och resultat. I avsnittet går jag igenom och definierar EU-stöd och euroskepticism, ekonomisk utveckling, de aktuella finansiella och ekonomiska kriserna, samt förklaringsfaktorer av EU-stöd eller EU-skepticism och följande förklaringsmöjligheter till förändringar hos stödet. Avsnittet utmynnar i konstruerade frågeställningar med efterföljande metod och material. Detta går igenom val av metod, datamaterial, variabler samt avgränsningar. Därefter redovisas resultatet i form av en statistisk analys av de tabeller som framkommit av min studie. Resultatavsnittet är upplagt med en introduktion till varje tabell och beskrivning av vilken frågeställning tabellen ämnar svara på, med efterföljande tabell och förklaring samt redogörelse för vilket svar tabellen ger på nämnd frågeställning. Slutligen avslutas uppsatsen med ett diskussionsavsnitt.

---

¹ Belgien, Cypern, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjeckien, Tyskland, Ungern, Österrike

2. EU-opinionens tidigare forskning

EU:s första år definierades av en elitcentrerad europeisk integration av ”tillåtande konsensus”², där besluten togs av den politiska eliten, då det för folket var en ointressant ickefråga. (Huntington, 1993). Perioden av tillåtande konsensus upphörde i samband med att förhandlingarna om Maastrichtfördraget startade 1991, och ersattes av ”begränsad dissensus”³. De politiska ledarna blev tvungna att börja ta hänsyn till folkligt stöd och EU tog ett kliv mot en mer öppen och tillförlitlig process av beslutsfattande, vilket skapade en större roll för Europaparlamentet (Hooghe & Marks, 2009). Med Europaparlamentets förstärkta betydelse fick EU som helhet ökade befogenheter och dessutom mer inslag av representativ demokrati (van Klingeren, 2013). Nationella ledare i Europeiska rådet och Europaparlamentet hålls därefter alltmer ansvariga för sina handlingar i både nationella och europeiska sammanhang (Hobolt & de Vries, 2016). En positiv folkopinion är avgörande för EU eftersom skepticism kan skapa stagnation eller till och med implosion av den europeiska integrationen, och det är därför viktigt att förstå de faktorer som skapar förändringar hos folkets stöd, och således ta reda på om faktorerna har förändrats samtidigt som EU utvecklats (van Klingeren, 2013).

EU-opinionen visar sig genom folkets politiska handlingar, som formar och begränsar den europeiska integrationsprocessen och visar sig tydligast vid direkt demokrati (Gabel, 1998). Tidigare studier beskriver folkets stöd kring europeisk integration som generellt stöd för eller motstånd mot EU-medlemskap och europeiskt enande, medan senare undersökningar framhäver befolkningsstödet mer flerdimensionellt (Hobolt & de Vries, 2016). Den empiriska forskningen som studerar EU-attityder inkluderar idag både ekonomiska utilitaristiska faktorer samt kulturella och emotionella faktorer, men även migration används som en förklaringsfaktor på aggregerad nivå.

2.1 EU-stöd eller euroskepticism?

Folkets stöd är av största betydelse för europeisk integration eftersom EU saknar överstatlig beslutsfattarförmåga. Det politiska systemet består av folkets samtycke och acceptans men nutida trender visar att EU-stödet blir alltmer skeptiskt till EU (Caldiera & Gibson, 1995; Hobolt, 2009). Euroskeptiska partier har redan blivit del av regeringsallianser i Finland,

---

² Permissive consensus

³ Constraining dissensus

Norge och Österrike. I Storbritannien, Tyskland och Frankrike har regeringen tvingats utstå stora motsättningar från euroskeptiska partier, gällande Brexit, euro- och migrationskrisen, samt motstånd mot ”nyliberala Europa”. I Sydeuropeiska länder sitter euroskeptiska partier i regeringen i Italien och Grekland medan euroskeptiska partier i Central- och Östeuropa är dominerande på flera håll (Kriesi, 2016).

Som snart ska påvisas, tolkas ekonomin frekvent som det främsta argumentet till varför EU-medlemskap ses som positivt, och bevis på det är att euroskepticism hänger ihop med förtroendet för den nationella regeringen och att kritiken för EU är starkast i länder som varit tvungna att införa strikta budgetnedskärningar för att hantera ekonomiska kriser (Armingeon & Celas, 2014). Med skuldkriserna inom eurozonen har tilliten till både nationella- och EU-institutioner minskat medan euroskeptiska partier har fått ett ökat stöd (Hobolt & de Vries, 2016). Så även om sociodemografiska faktorer kan förklara stöd på individnivå, är de inte tillräckliga för att förklara förändringar på aggregerad nivå, då det istället verkar finnas tydliga tendenser för att ekonomi bäst förklarar variationen i EU-stöd. Ett argument som förväntas stärkas genom den statistiska analysen.

2.2 Ekonomisk utveckling & eurokrisen

Finanskrisen tog fart 2008 i samband med att krisen från USA spred sig globalt (de Vylder 2012). Krisen förgicks av en bolånebubbla som sprack efter flera års utveckling. En omedelbar konsekvens av krisen blev att utlåningen mellan banker, samt till företag och privatpersoner ströps, vars följd blev brist på kapital och en kraftig tillväxtnedgång bland EU-länderna. Den globala högkonjunkturen åren fram till 2008 gjorde att eurons första år präglades av en utbredd optimism samtidigt som den successivt stärktes gentemot andra ledande valutor. EMU bidrog till en utjämning av skillnaderna i levnadsstandard mellan eurozonens länder. Den ekonomiska tillväxten i bland annat Grekland, Irland och Spanien låg klart över genomsnittet, samtidigt som överskottskapital överfördes från norr till syd vilket skapade konvergens i Europa. Vad som dock ansågs vara ökande homogenitet visade sig i själva verket vara en ökande divergens eftersom många länder levde över sina tillgångar. Omkring tioårsdagen 2009 hyllades euron och flera ansåg att finanskrisen i USA, var just bara i USA, och inget hot mot EU. 2009 föll världshandeln med 12% och därmed var uppgången under åren fram till 2008 uttraderad. Efter ett försök till lösning i form av stimulanspaket verkade tillväxten ta fart igen och som att det värsta var över. Portugal, Irland, Island,

Grekland och Spanien, de så kallade PIIGS-länderna, är några av länderna där banksektorn och finanspolitiken visat sig som svagast och mest misskött (de Vylder, 2012). Under 2010-2011 växte statsskulderna i Grekland, Irland och Portugal drastiskt, samtidigt som räntorna ökade i Italien och Spanien. Konsekvensen blev att de övriga euroländerna beviljade krislån och stödpaket till de länder som ligger i fokus för eurokrisen (Calmfors, 2011).

Den mest uppmärksammade följden av finans- och eurokrisen var en kraftig ökning av OECD-ländernas budgetunderskott. Bara i PIIGS-länderna minskade budgetsaldot med ett genomsnitt på -11,2% mellan 2007-2010, och trots att vissa länder hade dragits med förhållandevis stora budgetunderskott redan innan går det att konstatera att det var kriserna som orsakade den markanta försämringen. Även andra länder hade jämförelsevis stora budgetunderskott innan 2009, men påverkades inte lika hårt, vilket beror på orsaken till och hanteringen under krisen. I Europa föregicks krisen av diverse bubblor och obalanser i ekonomin, fastighetsbubblorna i Irland, Spanien och Storbritannien, stigande aktiekurser och privatkonsumtion med lånade pengar. Irland gick från budgetbalans till att ha Europas största underskott till följd av en sprucken fastighetsbubbla, precis som i Spanien, men där effekterna framförallt påverkade sysselsättning och inkomster. I Italien och Portugal föregicks krisen av långvarig stagnation, samtidigt försökte bland annat Storbritannien expandera finanspolitiken vilket resulterade i försämrade statsfinanser på grund av ofinansierade stimulansåtgärder. I kombination med att det privata sparandet ökade, medkom stora officiella budgetunderskott. EMU försökte möta underskotten genom att instifta en ”finanspakt”. Pakten bestämde att varje lands budgetunderskott som mest fick uppgå till 0,5% av BNP, men fungerade inte då det privata sparandet fortsatte att öka (de Vylder, 2012).

De Vylder (2012) menar att den avgörande faktorn till krisländernas starkt negativa påverkan av krisen var bristen på internationell konkurrenskraft. Av samma anledning gick det inte lika dåligt för Tyskland som till skillnad från resterande euroländer hade en mer etablerad plats på marknaden. Tyskland ställde även krav på EMU när unionen bildades och Artikel 125 i Lissabonfördraget stadgar att inget land ska göras betalningsansvarig för ett annat lands skulder. Flera inslag i EMU skapades för att förhindra att länder med svag ekonomi skulle klara sig på de rikare länderna utan att anstränga sig, vilket kritiserades senare eftersom EMU saknade krislösningsmekanismer. Förändringar i EMU:s konstruktion fortsätter dock mötas av hårt motstånd från bland annat Tyskland, vilket lett till att debatten gällande ansvaret till eurokrisen ofta nämner den tyska ledaren, Angela Merkel (de Vylder, 2012). En trend som

visar sig, inte bara i Tyskland, utan även många andra länder, och har nu replikerats i debatten om migrationskrisen (Kriesi, 2016). Tysklands förbundskansler Angela Merkel har stått i krisens centrum och kritiserats för att i första hand värna om tyska intressen, men har trots det framfört starka åsikter om att eurosamarbetet inte får misslyckas. Även britterna har, trots att de själva röstat att gå ur EU, uppmanat euroländerna att driva på integrationen mot mer union (Jerneck, 2012). Vilket framhäver divergensen mellan EU:s medlemsstater och deras ställning till europeisk integration (Kriesi, 2016).

En av orsakerna till den ekonomiska krisen var för lite privat sparande och för hög konsumtion, då många levde över sina tillgångar. Senare ligger problemet i för högt sparande och för lite konsumtion, något som försvårar återhämtningen och leder till växande klyftor i Europa. Konflikten mellan krisdrabbade och välmående EU-länder är uppenbar, både inom eurozonen samt mellan zonen och övriga länder (de Vylder, 2012). En grundläggande målkonflikt är den mellan kortsiktig krishantering och en långsiktig fungerande valutaunion. Euron har strukturellt delat upp EU:s medlemsstater i grupperingar om under- och överskottsstater och således ökat divergensen vilket betonades när krisen kom till EU (Calmfors, 2011). Eurokrisen har fått långtgående ekonomiska och politiska konsekvenser vars omfattning vi i dagsläget bara kan ana. De samhällsekonomiska kostnaderna av krisen uttrycker sig framförallt i bortfallet av produktion av varor och tjänster. Redan innan krisen, 1994-2008, låg eurozonens ekonomiska tillväxt under resterande OECD-länders och 2008 var euroländernas BNP-tillväxt 0,4%. För dessa länder kan krisen ha kostat mer än fem års utebliven tillväxt, en förlust på cirka 10%. Även arbetslösheten har ökat och de individuella konsekvenserna är tydliga i alla länder men framförallt i de länder som påverkats mest. Sedan 2009 har eurozonen fortsatt att halka efter övriga länder vilket ger slutsatsen att euron och krishantering i eurozonen har orsakat sämre utveckling, förutom i Tyskland där den tyska ekonomins konkurrenskraft gynnats av euron även efter 2008. Krishantering har skapat en klyfta mellan den europeiska politiska eliten och medborgarnas syn på EU och EMU och allt färre anser att deras medlemskap i EU är en bra sak. I PIIGS-länderna har stödet för EU sjunkit markant de senaste åren. Ännu existerar dock oron över att lämna EMU, och EU ses fortfarande som ett skydd och en problemlösning (de Vylder, 2012).

2.3 Ekonomiska förklaringsfaktorer till stöd för EU

Utilitaristiska faktorer innebär stöd eller motstånd mot EU baserat på individuell egen nytta, och forskning visar att i länder som gynnas av ekonomiska överföringar, direkt från EU eller indirekt genom förbättrad handel och gynnsamma ekonomiska förhållanden, är folkopinionen mer positiv till medlemskap (Boomgaarden et al., 2011). Senare studier har visat att ekonomiska förhållanden har en starkt dämpande effekt på hur mycket identitet och ideologi influerar EU-attityder (Boomgaarden et al., 2011). Människor till vänster om det politiska spektrumet är mer skeptiska till integration än personer till höger i länder med en omfattande välfärdsstat eftersom integration kan leda till ett försämrat välfärdssystem. Det motsatta stämmer för länder med sämre utvecklade välfärdsstater och stora ekonomiska klyftor och begränsad offentlig äganderätt där vidare integration kan leda till ett mer jämnfördelat samhälle (Boomgaarden et al., 2011). Laurie Beaudonnet (2012) gör en aggregerad analys som visar att välfärdsstaten har en oberoende betydelsefull effekt på förklaringen av EU-stöd, ett resultat som stämmer överens med tidigare forskning (Boomgaarden et al., 2011). Ju bättre effektivitet välfärdsstaten tillhandahåller för att minska fattigdomsriskerna desto mindre stöd för europeisk integration, eftersom välfärdsstaten redan gör sitt jobb. Det leder i sin tur till att behovet av integration minskar och snarare ses som ett hot mot den nationella välfärdsstaten. Omvänt så ökar stödet för europeisk integration om välfärdsstaten presterar dåligt, då integration ses som ett hopp om förbättrade sociala skyddsnet, samt generell effektivitet och hållbarhet. Beaudonnet menar att trots att EU inte var menat att tillhandahålla nationellt eller socialt skydd så har det ömsesidiga beroendet, skapat av den inre marknaden och den monetära unionen, lett till att EU ses som ett extra socialt skydd (Beaudonnet, 2012; de Vylder, 2012; Eichenberg & Dalton, 2007).

Efter att ha skrivit under den Europeiska enhetsakten 1985 indikerar Eurobarometerens undersökningar att folkets stöd för europeisk integration nådde historiska nivåer. 1991 uppvisar stödet för EU sin högsta punkt i EU:s historia, men trots detta började det sjunka efter Maastrichtfördraget. Tidig forskning gällande ekonomiska influenser på EU-stöd argumenterade att makroekonomisk prestation hade en starkt positiv påverkan, vilket visade sig vara fel då stödet för EU drastiskt sjönk efter 1991 trots generellt positiva ekonomiska förhållanden under 90-talet (Eichenberg & Dalton, 2007). Perioden innan Maastrichtfördraget visar att unionens huvudsakliga politiska prestationer, handel och prisstabilitet, belönades med mycket positiva reaktioner, men post-Maastricht gäller inte samma förhållanden.

Övergången till den ekonomiska och monetära unionen, EMU, förändrade basen på vilken den europeiska befolkningen bedömde EU:s politiska prestationer. Det antyder att när befolkningen förstod vilka förändringar som skulle komma med EMU och EU:s utvecklade politiska roll, förändrades även stödet. EMU inkluderade områden som befolkningen ville skydda från EU:s kontroll, områden som redan innan Maastrichtfördraget hade lågt stöd för att harmoniseras på EU-nivå. EU-stödets negativa utveckling, som började 1991, kan därför tolkas vara en reaktion på EMU och dess budgetära konsekvenser (Eichenberg & Dalton, 2007). Vissa delar av EMU, framförallt den monetära politiken, gäller endast för de medlemsstater som infört euron som valuta (Europeiska Unionen, 2017).⁴ EMU och eurosamarbetet hade som ambition att skapa stabilitet och en miljö för bättre tillväxt och sysselsättning. Politiska och ekonomiska skiljaktigheter vad gäller prioriteringar medförde dock svårigheter för samarbetet, framförallt det faktum att Tyskland ville införa euron men även säkra sin egen ekonomiska ställning (de Vylder, 2012). Till följd av den amerikanska finanskrisen försattes flera medlemsstater i skuldskris, och eftersom alla de länder som drabbades värst var inkluderade i eurozonen kom krisen att benämnas eurokrisen (de Vylder, 2012).

Teorin om rationella val förklarar människors handlingar med logiska uträkningar. Människor tenderar enligt teorin att tänka genom kostnader och fördelar när de tar ett beslut. Med sina rötter i ekonomin fungerar denna teori speciellt bra när attityder och beteenden relateras till euroskeptisk förklaringsfaktor (Heath 1976). Van Klinger (2013) anser därför att ju positivare någon är gällande sin egna eller landets finanser och ekonomiska situation desto positivare till europeisk integration och mindre euroskeptisk är personen. Han argumenterar också att högre ökning av BNP ger en mindre euroskeptisk befolkning. Gabel (1998) påstår vidare att individers stöd för EU och integration hänger samman med deras objektiva ekonomiska situation, medan March (2011) argumenterar att det är sannolikt att protestkänslorna hos befolkningen ökar om den ekonomiska situationen i EU försämras. Tre argument som visar att EU:s befolkning blir alltmer ansvarsutkrävande, då medborgarna utkräver ansvar av den politiska nivån. Upp- eller nedgångar i stöd som konsekvens av ekonomisk utveckling visar följaktligen medborgarnas omdelbara åsikter om regeringen. Vidare stärker det bevisen för att det är de ekonomiska faktorerna som bäst förklarar EU-stöd på aggregerad nivå.

---

⁴ Belgien, Cypern, Estland, Finland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Österrike, Portugal, Slovakien, Slovenien, Spanien och Tyskland

2.4 De ekonomiska indikatorernas förklaringsmöjligheter för EU-stöd

Om EU:s prestationer är bra leder de till en positiv syn på EU och Van Klinger (2013) konstaterar att ekonomiska indikatorer spelar en betydande roll i att förklara euroskepticism, och att dessa faktorer har starkare förklaringsmöjligheter över tid. Han anser dock att positiva bedömningar av landets ekonomiska och den egna finansiella situationen är av större betydelse än den objektiva situationen (van Klinger, 2013). Gabel (1998) argumenterar att det går att generalisera förklaringsfaktorernas förklaringsmöjligheter hos alla EU:s medlemsstater över tid, och belyser att en väljares inställning till integration är starkt relaterad till de ekonomiska fördelar som förväntas. Han menar att identitets- och känslobaserade faktorer endast tydliggör integrationsstöd hos EU:s grundarländer, men eftersom de bara är giltiga inom begränsade kontexter, i vilken de endast har liten påverkan, är de inte tillräckliga som förklaringar. Hans slutsats är att stödet för europeisk integration är flexibelt, och tyder på att, mellan nationer och över tid är det de ekonomiska faktorerna som är mer användbara för att förklara integrationsstöd. Att andra faktorer är mer användbara i grundarländerna medan de ekonomiska är av större betydelse i de senare medlemsländerna, kan tyda på att befolkningen i grundarländerna förlitar sig mer på sina egna värderingar och intellekt medan de i de senare medlemsstaterna är mer formbara (Gabel 1998). Sanchez-Cuenca (2000) menar att EU-stödet beror på ett samspel mellan överstatlig och nationell politik. Positiv inställning till de överstatliga institutionerna och negativ attityd mot de nationella är lika med starkt stöd för integration. Något han menar beror på att nackdelarna med att överföra suveränitet till den överstatliga nivån inte känns lika stora om den nationella institutionen presterar dåligt, vilket visas genom att stödet för integration är högre i länder med korruption och ett outvecklat välfärdssamhälle.

Slutsatsen blir tydlig, de ekonomiska faktorerna är de som bäst förklarar både stöd för och motstånd mot EU-projektet. Vare sig det är de nationella regeringarna som presterat dåligt eller EU som helhet är det inte sällan EU får skulden. På samma sätt som unionen ses som ett extra skyddsnät och således kan få stöd när den nationella regeringen får motstånd. Vilket kan förklara att trots att EU-stödet har sjunkit betydligt i krisländerna sedan krisen finns det en utbredd oro för vad som skulle hända om man lämnade EU eller EMU (de Vylder, 2012). Ekonomiska kriser ger konsekvenser på mycket lång sikt och nästan tio år senare är det ingen som ser slutet på den eurokris som tog sin början 2009. Krisen har uttryckt sig olika i EU:s medlemsstater, och som skrevs i tidigare avsnitt var skillnaderna markanta och återstår att

vara det. Vad som blir intressant att undersöka är hur EU-stödet har förändrats hos EU25 i förhållande till ländernas ekonomiska utveckling. Har krisen underminerat förtroendet för EU, och är det de länder som påverkats mest av krisen eller de länder som fått betala för krisen som tenderar att vara mest negativa, något som alltså kan vara en orsak till resultatet av Brexitomröstningen och ett generellt sätt mer splittrat EU?

3. Forskningsfrågor

Uppsatsens syfte är som nämnt att undersöka sambandet mellan förändringar i EU-stöd och de ekonomiska indikatorerna genom en aggregerad analys. Studien ska ta reda på hur en ekonomisk kris påverkar EU-stödet till följd av ett förändrat ekonomiskt klimat, vilket den ämnar göra genom att använda eurokrisen som exempel. Eftersom ekonomiska kriser uttrycker sig olika precis som hanteringen av den, gäller inte studiens resultat för kriser generellt, eller hur de påverkar stödet. Vad som är intressant är att se hur EU-länderna bemötte eurokrisen samt hur stödet förändrades och därmed forma möjliga antagen inför kommande ekonomiska kriser.

Fem forskningsfrågor har utformats för att förenkla dispositionen och utförligt möta studiens syfte. Då studien nämner gamla eller nya medlemsstater räknas de gamla som de innan 2004-expansionen medan de nya syftar på de tio länder som gick med i unionen 2004.

Forskningsfrågorna benämner divergens, vilken står för den klyfta som kan ha utvidgats till följd av krisen mellan de länder som är minst och mest negativa, med koppling till de länder som har bäst och sämst ekonomisk utveckling. Det är viktigt att se hur klyftan har eller inte har intensifierats eftersom det då visar om ekonomiska kriser, med eurokrisen i fokus, har en stark påverkan på hur EU-stödet förändras. Om de ekonomiska indikatorerna har fått större betydelse efter krisen visar det att befolkningen efter en ekonomisk kris tar mer hänsyn till den ekonomiska utvecklingen och att den har större influens på folkets åsikter.

1. Har divergensen mellan länderna ökat för EU-stödet efter krisen?
2. Gäller divergensen även de ekonomiska indikatorerna eller har den ekonomiska krisen snarare lett till konvergens gällande dem?
3. Har de ekonomiska indikatorerna fått större betydelse för förklaringen av EU-stöd efter eurokrisen?

4. Går det att skapa grupperingar om länder där de ekonomiska indikatorerna betyder mer än för resterande länder, exempelvis krisländer, grundarländerna eller de tidigare eller senare medlemsstaterna?
5. Om det går att se tydliga grupper, för vilken av dessa grupper är samvariationen mellan de ekonomiska indikatorerna och EU-stöd starkast och under vilken period?

Mina förväntningar för resultatet är att eurokrisen kommer att ha ökat divergensen gällande EU-stöd mellan EU:s medlemsstater. Vidare räknar jag med att divergensen har ökat även för de ekonomiska indikatorerna och att EU således splittrats ekonomiskt efter eurokrisen. Förutom PIIGS-länderna anar jag att länder med relativt bra ekonomi kommer visa stor andel negativa då det är ett faktum att Storbritannien röstat att utgå från EU. Jag påstår, med bakgrund av de tidigare beskrivna teorierna, att de ekonomiska indikatorerna har fått ökad betydelse efter krisen. Gällande de möjliga grupperingarna som går att se, tror jag att PIIGS-länderna skapar en tydlig grupp, men även att länder vars ekonomi inte försämrats till följd av eurokrisen också bildar en. Av grupperna förutser jag att PIIGS-länderna uppger starkast samvariation med de ekonomiska indikatorerna under perioden efter krisen. Slutligen vill jag antyda att eurokrisen har påverkat det generella EU-stödet negativt, ett resultat som skulle visa att åren efter krisen visar större andel negativa än åren innan eller under krisen.

4. Metod & material

Uppsatsen består av en statistisk analys av 26 fall, EU25 som helhet samt de 25 medlemsländerna individuellt. Variablerna är på nominal- och intervallskala och täcker perioden mellan 2005-2015.

4.1 Kvantitativ metod

Jag har huvudsakligen använt mig av en kvantitativ metodform i mitt uppsatsarbete. Eftersom jag är ute efter att finna statistiska mönster hos EU-stödet är det lämpligt att jag använder en kvantitativ metod. En kvalitativ metod passar sig då en textanalys ska göras, och hade varit en möjlig metodform i alla de fall då en mer ingående analys av exempelvis tryckta källor skulle gjorts. Den kvantitativa metoden är utformad som en statistik analys av Eurobarometerens data våren 2005-2015 (63-83) och Eurostats statistik 2005-2015. 2005-2008 representerar åren före eurokrisen, medan 2009-2012 representerar krisåren och 2013-2015 åren efter krisen. Materialet från Eurobarometern i kombination med statistik från Eurostat gällande

medlemsländernas ekonomiska utveckling ämnar leda till ett resultat som kan bedöma hur väl ekonomisk utveckling kan förklara EU-opinionens upp- och nedgångar, samt om det finns en tydlig upp- eller nedåtgående trend i EU-stöd över tid och inom EU.

I den huvudsakliga analysen var syftet att undersöka hur väl de ekonomiska variablerna förklarar utveckling inom den negativa EU-opinionen genom variabeln som operationaliserar EU-stöd. Eftersom jag är intresserad av de olika variablernas samband med varandra samt att alla variabler, förutom landvariabeln, är på intervallskala, passar en bivariat analys (Djurfeldt et al., 2010). Analysen visar hur variablerna hör samman genom att mäta korrelationer mellan dem, och ämnar visa hur ekonomisk utveckling, de oberoende variablerna påverkar och förklarar variationen hos EU-stöd. För att få fram korrelationerna använde jag Pearson's r som sambandsmått, vilket är lämpligt då man har två variabler på intervall- eller kvotnivå (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2010; Edling & Hedström, 2003). Pearson's r är ett symmetriskt mått där r eller korrelationskoefficienten varierar mellan -1 till +1, då 0 står för inget samband, 1 är ett perfekt positivt samband och -1 ett perfekt negativt samband. Ett positivt samband innebär att höga eller låga värden på den ena variabeln sammanfaller med höga och låga värden på den andra. Ett negativt samband betyder vidare att låga värden på den ena variabeln sammanfaller med höga värden på den andra och vice versa. Vidare kontrollerade jag således r -värdet samt signifikansen hos sambandet för att finna om r -värdet var positivt eller negativt, hur starkt det var samt hur hög signifikans som finns. Statistisk signifikans visar sig genom ett p -värde som beräknar sannolikheten för att resultatet av Pearson's r analysen beror på tillfälligheter. Värdet varierar mellan $p < 0,05$, $< 0,01$ eller $p < 0,001$, 0,01-5% nivåer, för att visa ett betydelsefullt samband. Är p -värdet mindre än det kritiska värdet 0,05 finns ett mycket signifikant samband med 95% säkerhet. Risken för att man begår ett så kallat "alfafel" är inom dessa värdenivåer mindre än 5%. Hade jag använt mig av testhypoteser, nollhypotes H_0 och mothypotes H_1 , alternativt riktade hypoteser hade p -värdet varit tvunget att visa 0,05 eller mindre för att tillåta acceptans och förkastning av H_0 eller H_1 . Eftersom jag i mitt fall inte använder hypoteser är detta inte relevant. Till följd av att flera faktorer än endast en, i detta fall ekonomiska, ofta spelar in behöver inte sambanden jag finner nödvändigtvis vara särskilt starka även om de på aggregerad nivå går att finna starka bivariata samband (Djurfeldt et al., 2010; Edling & Hedström, 2003).

Jag utgår ifrån teorierna att de ekonomiska faktorerna påverkar EU-opinionen och har därför en förklarande ambition. Vad jag dock inte kan undvika när jag genomför en bivariat analys

är att sambandet jag finner kan vara ett skensamband. Det kan finnas en tredje variabel, Z, som påverkar både X och Y. Genom att kontrollera för variabel Z kan man bevisa om sambandet mellan X och Y är ett skensamband då den tredje variabeln ledde till de variationer man funnit, eller om det fortfarande existerar (Djurfeldt et al., 2010). Eftersom det finns tillräckligt med bevis för att ekonomiska faktorer faktiskt påverkar stödet för EU-projektet ser jag det inte som ett problem att jag gör en bivariat analys i det här fallet och utgår utan tvivel från att mitt resultat speglar verkligheten. Att det finns andra faktorer som också påverkar EU-opinionen är dock något jag är mycket medveten om, men inget som jag tar hänsyn till i den här studien.

Studien undersöker fortsättningsvis samvariation, således hur väl de oberoende variablerna, ekonomiska indikatorer, tillsammans förklarar den beroende variabeln EU-stöd. För att undersöka hur väl de oberoende variablerna gemensamt förklarar den beroende variabeln används en multipel linjär regressionsanalys eller OLS (ordinary least square). En multipel linjär regressionsanalys används för att undersöka hur variablerna, på intervallskalenivå, i studien samvarierar. Resultatet visar hur väl de oberoende variablerna förklarar förändringar hos den beroende variabeln. Analysen förklarar dock inte kausalitet eftersom faktorer utanför analysen också har en effekt. R^2 -värdet mäts i procent och är ett av de värden som är intressanta att kontrollera i studiens fall och visar hur stor del av variationen hos EU-stöd som går att förklara av de ekonomiska indikatorerna. Regressionsanalysen visar även ett signifikansvärde vilket om det är under 0,05 är signifikant till 95% precis som hos den bivariata analysen (Djurfeldt et al., 2010; Edling & Hedström, 2003; Esaiasson et al., 2012). Vidare är även den estimerade b-koefficienten för den oberoende variabeln viktig eftersom den visar effekten på den beroende variabeln. Går den oberoende variabeln upp ett skalsteg så visar b-koefficienten vad som händer med den beroende och således hur de båda variablerna samvarierar. Är variationen negativ betyder det att den beroende variabeln minskar när den oberoende ökar och vice versa (Esaiasson et al., 2012).

Genom att använda data från Standard Eurobarometer och Eurostat har jag samlat in statistik i ett eget dataset i en excelfil som jag sedan överfört till SPSS där jag gjort mina statistiska analyser. Således är den statistik som redovisas data från mitt eget dataset och de fall som inkluderas är länder och år, inte individer. Av statistiken konstruerade jag nio variabler, som redovisas nedan, för att sedan genomföra en korrelationsanalys där jag kontrollerade att frågan till min beroende variabel kunde operationalisera EU-stöd. Vidare utförde jag en

korrelationsanalys mellan mina oberoende variabler, som mäter ekonomisk utveckling, för att se till att det finns samband mellan dem. Dessa analyser beskrivs under variabelavsnittet.

I analyserna testar jag styrka. Styrkan visar hur väl variabelernas värde kan förutse värdet för den andra variabeln. Är sambandet perfekt går det alltid att förutse värdena på den andra variabeln med hjälp av värdet på den första, vilket dock sällan är fallet inom samhällsvetenskapen. Jag utgår från det negativa EU-stödet per år och hur stödet har utvecklats, för att kunna se hur stor differensen är mellan det mest och minst negativa året, samt för att analysera vilken period dessa representerar. För att sedan påbörja mina bivariata analyser, undersöker jag stödet utifrån de ekonomiska faktorerna och åren, fortfarande för sig, för att finna samband som visar hur väl de ekonomiska faktorerna förklarar de negativa åsikterna per år. Försättningsvis delar jag in åren i grupper om åren innan krisen, krisåren samt åren efter krisen, där jag ämnar få fram ett resultat som ska visa under vilken period som sambandet mellan negativa attityder och ekonomiska faktorer är som starkast. Jag grundar även analysen på mina fall, och undersöker länderna individuellt, samt EU som helhet. Genom den analysen visar jag hur väl de ekonomiska variablerna förklarar upp- och nedgångar i negativ opinion hos varje enskilt land. Således kan jag förklara hur starkt sambandet är och i vilka länder sambandet är starkast. Därmed går det att se om det går att skapa grupper om de länder där de ekonomiska indikatorerna har störst betydelse. Därefter genomför jag regressionsanalyserna där uppdelningar i period samt de grupper om länder som framkommit utgör grunden i analysen. Jag hoppas på ett resultat där stödet har sjunkit efter krisen, vilket därmed skulle tyda på att de teorier jag redovisat för stämmer överens med eurokrisen som historisk ekonomisk händelse. Jag redovisar avslutningsvis mina resultat i tabeller, vilka jag förklarar och diskuterar i de sista avsnitten av uppsatsen.

Eftersom studien fokuserar på motstånd mot EU och sambandet mellan det och ekonomisk utveckling är det inte relevant att inkludera svar som inte direkt svarar på om respondenten är för eller emot EU-projektet. De bortfall som är intressanta för studien är landbortfall, då statistik saknas från ett land vid ett visst mättillfälle. Lyckligtvis saknades ingen data, och därmed ligger studiens största möjliga brist i systematiska fel. Eftersom data har samlats in i två omgångar, dels från Eurobarometer och Eurostat och dels från mig, finns två potentiella tillfällen för systematiska fel. Då jag valt data från två organisationer som har lång erfarenhet av datainsamling finner jag det inte som en större svaghet hos undersökningen. Att jag själv omedvetet kan genomföra ett systematiskt fel är förhållandevis oundvikligt, men för analysen

som helhet är det inget som bör skapa några allvarliga felaktigheter och således inget jag behöver ta hänsyn till när jag evaluerar mitt resultat. Vidare finner jag att min studie uppnår tillräckligt hög tillförlitlighet trots de uppenbara riskerna.

4.2 Datamaterial

Materialet som används i syfte att svara på mina frågeställningar är data framtaget av Europeiska kommissionens Standard Eurobarometer samt från Eurostat. Eurobarometer är en opinionsundersökning som utförs på uppdrag av Europeiska kommissionen (Eurobarometer, 2016). Opinionsundersökningarna är ett sätt att ta reda på människors uppfattning om Europaparlamentet samt EU i allmänhet. De används även i förberedande syfte, för beslutsfattanden och i utvärderingen av parlamentets arbete (Europeiska kommissionen, 2016). Undersökningarna innehåller information om attityder gällande EU, klimatförändringar, ekonomisk situation, och även förväntningar på kommande val samt institutioner. Standardversionen grundades 1974, och länder inkluderas så fort de blir medlemmar i EU, alternativt då de accepterats som kandidatländer. Varje undersökning består av omkring 1000 direkta samtalsintervjuer per land, dock med något fler deltagande i de större medlemsstaterna och något färre i de mindre. Både Luxemburg och Malta har en svarsfrekvens på ca 500, medan Tyskland och Storbritanniens svarsfrekvenser ligger närmre 1500. Respondenterna är 15 år och uppåt och är slumpmässigt utvalda genom ett flerstegsurval, där en rad kriterier gällande sannolikhet i förhållande till proportion av befolkningsstorlek och befolkningstäthet används för att uppnå maximal variation. Alla intervjuer görs i respondentens hem och på det mest lämpliga nationella språket, vartefter intervjuerna genomgår en viktprocess för att resultatet ska uppnå en estimerad generalisering i varje land. Rapporterna är publicerade två gånger per år, på våren och hösten.

Datainsamlingen är det enda europeiska materialet som tillåter analyser och jämförelser mellan nationer samt över tid i den utsträckningen, vilket är anledningen till varför det är det bästa materialet för studiens syfte. Problematiskt är dock att flera frågor omformuleras eller exkluderas med tiden och att det således inte finns många frågor som täcker hela perioden från 1974 till idag. Många förhållanden behandlas emellertid ofta av flera liknande frågeställningar som avser mäta liknande ämnen, för att kunna göra mätningar över tid och granska flera åsiktsdimensioner vid en specifik tidpunkt (Eurobarometer, 2016). Vidare har Standard Eurobarometern genomförts under över 20 års tid vilket skapar en källkritisk tillförlitlighet kring materialet. Även gällande erfarenhet har Eurobarometern en

standardiserad datainsamlingsprocess som ämnar att i den längsta möjliga mån, undvika systematiska fel.

Samtalsintervjuer används för att förstå något utifrån intervjupersonernas perspektiv och respondentintervjuer används vidare då svarspersonerna är studieobjekten (Esaiasson et al., 2012). Den största fördelen med direkta samtalsintervjuer är intervjuarens närvaro, vilket även kan vara en stor nackdel. Närvaron kan påverka svaren respondenten ger, framförallt om frågorna är känsliga, och kan även skapa stora mätningsfel om intervjuarna är alldeles för olika. Det är därför viktigt att intervjuarna är välutbildade och vars närvaro kan användas för att undvika missförstånd och språkhinder (de Leeuw, 2008; Körner & Wahlgren, 2006). För att vidare undvika intervjuarens influens är det viktigt att genomföra alla intervjuer utifrån ett standardiserat tillvägagångssätt, vilket förbättrar resultatets kvalitet (de Leeuw, 2008). Gällande de frågor i Eurobarometern som används i uppsatsen är de förhållandevis ”okänsliga” och kan därför förväntas få ärliga svar.

Eurostat grundades 1953 för att uppnå kraven från den Europeiska kol- och stålgemenskapen, och är den statistiska avdelningen inom Europeiska kommissionen med uppgift att sammanställa och redovisa officiell statistik för Europa, EU och dess medlemsstater, samt Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) (Eurostat, 2016). Statistiken utgör underlag för bland annat politiska och ekonomiska beslut inom unionens institutioner, organ och byråer. Statistiken tillåter jämförelser mellan länder och regioner i Europa, och Eurostat menar att utan den informationen kan inte demokratiska samhällen fungera ordentligt. Eurostats material kan svara på i vilken riktning samhället är på väg och vilka sektorer som har förbättrats alternativt försämrats. Det skapar även förståelse för resterande länder i Europa och ger ett förhållningssätt för nationernas invånare. Sedan 1953 har Eurostats resursfördelning förändrats och idag ligger mycket fokus på att samla in statistik från EMU och att utveckla statistiska insamlingssystem för EU:s kandidatländer. Statistiken är uppdelad i nio teman, där jag använt mig av ekonomi och finans, samt population och sociala förhållanden. Eurostat, såväl som Eurobarometern, har en lång historia av statistisk datainsamling vilket skapar stark legitimitet för organisationen som källa. Eftersom Eurostat samarbetar med andra parter skapas dessutom en transparens, som ser till att statistiken erhåller en hög och tillförlitlig kvalitet.

4.3 Variabler

Studien är baserad på nio variabler, en variabel för *land*, en för *år*, en beroende som mäter *EU-stöd*, samt fem oberoende variabler; *BNP per capita*, *BNP mätt i tillväxt*, *andel av befolkningen i risk för fattigdom eller social exkludering*, *arbetslöshet* och *statsskuld*. Den beroende variabeln mäter respondentens stöd eller motstånd mot EU och operationaliseras genom frågan; ”Är din syn på den Europeiska unionen generellt positiv eller negativ”, i undersökningen ”In general, does the European Union conjure up for you a very positive, fairly positive, neutral, fairly negative or very negative image?” Eftersom syftet med studien är att se ett samband med ekonomisk utveckling och EU-stöd har jag gjort två grupper av fyra, en grupp för positiv syn och en för negativ. Variabeln är vald från Europeiska kommissionens vårliga Standard Eurobarometer 63-83 (2005-2015; n = 29220-32728), eftersom jag anser att den bäst kan, i kombination med de oberoende variablerna, svara på mina frågeställningar. Frågan svarar på om respondentens syn på EU är positiv eller negativ, vilket jag, för syftet, anser kan tolkas som att personen ger EU sitt stöd och ser EU som positivt, alternativt är negativ till EU och därmed visar någon form av euroskepticism. Trots att det finns andra frågor som hade operationaliserat frågan mer direkt, valde jag min fråga eftersom den täcker hela den period jag valt att undersöka. Hade jag istället valt att använda två olika frågor, som i princip mäter samma sak, för att lyckas täcka tidsperioden hade det skapats ett validitetsproblem som gjort studien mindre tillförlitlig. Således påbörjade jag dataanalysen med att köra en korrelationsanalys mellan tre frågor från Europeiska kommissionens Eurobarometer, de två frågor som inte täcker tidsperioden men som möjligtvis hade operationaliserat EU-stöd bättre, samt den fråga jag valt att använda. Syftet med korrelationsanalysen var att kontrollera om den fråga jag valt mäter detsamma som de andra två frågorna och följaktligen omfattar tillräckligt mycket validitet för att användas i studien. De två andra frågorna var; ”Är ditt lands medlemskap i EU en bra eller dålig sak?” samt ”Har ditt lands medlemskap i EU varit förmånligt för ditt land?” Den första frågan ger ett direkt svar på respondentens stöd eller motstånd mot EU medan den andra ofta kopplas till ekonomi och således hade skapat ett direkt samband mellan den beroende samt de oberoende variablerna. Korrelationsanalysen visar dock att frågan jag valt för studien, korrelerar mycket väl med de resterande två frågorna och således är minst lika bra för att operationalisera EU-stöd. Alla korrelationer visar ett p-värde på 0,000*** och således en signifikant skillnad på under 0,001%-nivån (Edling & Hedström, 2003). Vidare visar korrelationerna r-värden mellan + 0,632–0,821, samband som är positiva och relativt starka. Ett positivt samband

innebär att höga värden på den ena variabeln sammanfaller med höga värden på den andra, och i de här specifika korrelationernas fall betyder det att variablerna ökar eller minskar samtidigt och således kan tolkas mäta samma sak (Edling & Hedström, 2003).

Ekonomisk utveckling är ett komplext område som är svårt att mäta. Det är otillräckligt att mäta genom endast en ekonomisk faktor, utan visas inom flera olika sektorer. Följaktligen är det i min studie fem oberoende variabler som mäter ekonomisk utveckling, valda utifrån Eurostats årliga statistik. De operationaliseras genom *BNP per capita*, *tillväxt*, *risk för fattigdom eller socialt utanförskap*, *arbetslöshet* samt *statsskuld*. I korrelationsanalyserna av hur väl de ekonomiska variablerna hänger ihop visar de flesta sambanden 0,000*** och alltså $p < 0,001$. Vissa värden ligger dock över de kritiska värdena för signifikans och visar på svaga samband, även om de trots detta finns samband. Korrelationen mellan tillväxt och risk för fattigdom eller social exkludering visar ett p-värde på 0,478, medan sambandet mellan tillväxt och BNP per capita visar ett värde på 0,735. Fortsättningsvis betyder detta att nämnda variabler inte sammanfaller lika väl som de gör med resterande variabler och som de resterande sammanfaller med varandra. Vidare växlar de starkast korrelerande r-värdena mellan -0,520*** och +0,494*** och varierar följaktligen mellan både negativa och positiva samband. De faktorer som resulterade i höga p-värden utföll även i låga r-värden på +0,20 till +0,42. Slutsatsen av de ekonomiska faktorernas korrelationsanalyser är oavsett att de sammanfaller och mäter liknande förhållanden och att alla kan användas för att mäta ekonomisk utveckling.

BNP mäter ekonomisk aktivitet, definierat av värdet av alla varor och tjänster som produceras minus de varor eller tjänster som används i produktionsprocessen. Beräkningen av den årliga tillväxttakten för BNP-volym är avsedd att möjliggöra jämförelser av dynamiken i den ekonomiska utvecklingen både över tid och mellan ekonomier av olika storlek. Användningen av BNP som två variabler visar både ekonomiska förhållanden hos befolkningen samt den samlade tillväxten för hela landet. Van Klinger (2013) menar, som tidigare nämnts, att ökad BNP leder till en positivare befolkning, March (2011) argumenterar att ökade protestkänslor hos befolkningen löper samman med försämringar hos den ekonomiska situationen och Gabel (1998) antyder att EU-stöd hänger samman med objektiv ekonomisk situation. Dessa tre teorier skulle i den kommande statistiska analysen visa att förbättrat BNP-värde och minskad skepticism, sammanfaller, och är alltså en relevant variabel för studiens syfte.

Beaudonnet (2012) och Boomgaarden et al. (2011) visar båda att en effektivare välfärdsstat skapar mindre stöd för europeisk integration och EU, medan en sämre välfärdsstat genererar i ett ökat stöd. Detta eftersom EU antingen ses som ett hot eller ett extra skydds nät. Således använder jag risk för fattigdom eller social exkludering som variabel för att kunna undersöka om detta samband är giltigt även här. I Eurostat mäts variabeln i procent av befolkningen enligt Europa 2020-strategin, vilken främjar social integration. Indikatorn motsvarar summan av personer som är i riskzonen för fattigdom såväl monetär som materiell, eller lever i hushåll med mycket låg arbetsintensitet, och gäller efter sociala transaktioner. Även arbetslöshet används som variabel för att testa teorier från Rodrik (1997) och van Klinger (2013) som menar att personer med lägre arbetsstatus är mer euroskeptiska. Om arbetslösheten i ett land är hög skulle detta enligt dessa teorier betyda att stödet för EU är lågt. Arbetslöshet som variabel representerar arbetslösa i procent av arbetskraften. Arbetskraften är det totala antalet anställda och arbetslösa, och omfattar personer i åldrarna 15-74. Vidare är den femte och sista variabeln statsskuld i procent av BNP. Kriesi (2012) påvisar ett samband där väljarna blir mer negativa till makten, i detta fall EU, när de vet att det är de som orsakat försämrad ekonomisk utveckling, till skillnad om de vet att de inte hade haft någon större påverkan på händelserna. Eftersom van Klinger (2013) uttrycker att en positiv syn på landets finanser och ekonomiska situation utmynnar i en positiv syn på europeisk integration och på EU används statsskuld som variabel. Statsskuld mäter den offentliga sektorns under- eller överskott och definieras i Maastrichtfördraget som det offentliga sparandet eller nettoupplåning enligt den europeiska nationalräkenskapssystemet.

4.4 Avgränsningar

Studien fokuserar på EU25 för att kunna göra en undersökning över tid och se möjliga divergenser eller konvergenser på aggregerad nivå. Syftet är att alla valda medlemsländer skulle vara medlemmar i EU under hela undersökningsperioden, vilken är 2005-2015. Anledningen till att jag undersöker från år 2005 istället för 2004 är för att jag valt Eurobarometerns undersökningar gjorda på våren för att få ett konsekvent intervall, och därmed finns inte de frågor jag valt med de länder jag undersöker under år 2004. Att jag inte heller valt att undersöka 2016 är för att det inte finns tillräckligt med ekonomisk statistik eftersom mätningar av ekonomisk utveckling oftast kräver att ett helt år har passerat sedan senaste mätningstillfället. Det går alltså inte att se den konkreta ekonomiska utvecklingen jämförd med referensåret för år 2016. 2005-2015 är dessutom ett bra intervall då det går att

uttyda skillnader mellan åren innan, under och efter krisen, vilket gör det lättare att finna samband av betydelse. Förutsatt att den försämrade ekonomiska situationen under krisåren har påverkat stödet för EU negativt väljer jag att fokusera på den negativa bilden av EU istället för den positiva, som självklart också förändrats dramatiskt men inte i samma grad.

Trots att även migration är av stor betydelse ekonomiskt för EU, har jag valt att utesluta migration ur min analys då det inte går att se ett ”efter krisåren” på samma sätt som med eurokrisen vilket därmed gör det svårt att se hur migration har påverkat stödet för EU i en längre utsträckning. Vidare har jag valt att utesluta svarsalternativ som samlar de som är osäkra på sitt val, inte har någon åsikt i frågan alternativt tycker varken eller. Detta eftersom jag endast ämnar granska motstånd mot EU i förhållande till ekonomisk utveckling, vilket inte gör det relevant att ta hänsyn till andra åsikter än dessa.

5. Resultat & Analys

Anledningen till att ekonomisk utveckling kommer att påverka åsikter på aggregerad nivå är för att den förr eller senare berör alla sektorer. Eurokrisen har lett till konsekvenser för hela EU, enskilda nationer, men har även fått individuella följder för människor. För nationer har följderna bland annat blivit ökad emigration, fall i BNP, bortfall i produktion av varor och tjänster, växande budgetunderskott och ökning av statsskulder för att nämna några. Vidare har krisen lett till en genomsnittlig ökning av arbetslöshet och med ökningen av privat sparande samt diverse kostnadsökningar, som utgifter för arbetslöshetsersättning och socialbidrag, har följderna blivit extrema för enskilda individer. En försvagning av trygghetssystem har lett till växande sociala problem, ökad depression och självmord, ökad prostitution, och i spåren av detta spridningen av överförbara sjukdomar (de Vylder, 2012).

Resultatet som framkommit av min studie är uppdelat i åtta tabeller. Tabellen introduceras med en beskrivning av vilken fråga den avser svara på, sedan diskuteras resultatet och svaret som framkommit på nämnd fråga. Vidare beskrivs delar av resultatet som inte redovisas i tabellerna men har relevans för analysen. Syftet med analysen är att svara på studiens fem forskningsfrågor och på så sätt kunna tillföra till diskussionen om vad det är som förklarar variationen i EU-stöd inom unionen.

Studien består av en beroende variabel, negativt EU-stöd, och fem oberoende variabler som uttrycker ekonomisk utveckling. Tabell 5.1 visar beskrivande statistik av mitt resultat och mina sex huvudvariabler under alla undersökta år. Tabellen syftar inte svara på forskningsfrågorna utan ämnar ge en introduktion till resultatet, vilket är viktigt eftersom det leder studien till att förklara hur statistiken såg ut i analysen och förtydligar det kommande resultatet. Texten som följer avänder tabellen samt det dataset som skapats.

Tabell 5.1 Beskrivande Statistik

	Min	Max	Medelvärde	Differens	Standardavvikelse
Andel negativa till EU	4,70 IT06	59,41 CY13	19,81	54,71	9,94
BNP per capita	50 POL05	271 LUX 15	102,58	221	39,39
Tillväxt	-14,80 LIT09	26,30 IR15	1,61	41,1	4,05
Risk för fattigdom eller social exkludering	13,90 SVE07	46,30 LET05	23,17	32,4	6,17
Arbetslöshet	2,00 NT08	17,30 SP13	5,70	15,3	2,75
Statsskuld	-32,10 IR10	5,10 FIN12	-3,12	37,2	3,92
Fall	286	286	286	286	286

Källa: Eurobarometern 2005-2015, 63-83; Eurostat 2005-2015

Kommentar: Namn i dataset: Andel negativa till EU (In general, does the European Union conjure up for you a very positive, fairly positive, neutral, fairly negative or very negative image?), BNP per capita (GDP per capita in PPS), Tillväxt (real GDP growth rate), Risk för fattigdom eller social exkludering (risk of poverty or social exclusion), Arbetslöshet (unemployment rate), Statsskuld (government deficit or surplus by GDP).

Tabellen ovan visar att den lägsta andelen negativa till EU var 4,7% i Italien 2006. Den största andelen negativa var å andra sidan 59,41% i Cypern 2013, ett av de två år som nedan kommer visa sig vara de mest negativa i studien. I EU som helhet ligger medelvärdet hos den negativa EU-opinionen på 19,81%, en klart mycket lägre siffra än den i Cypern 2013. BNP per capita är den variabel som uppger störst standardavvikelse, vilket visar att det även är den variabel som demonstrerar störst differens och tydligast splittring inom EU. Minst standardavvikelse och differens visar arbetslösheten, vilket indikerar att det är variabeln som är mest homogen i EU och även den sektor som konsekvent uttrycker sig med i princip lika dåliga siffror oavsett land och ekonomisk situation. Den beskrivande statistiken och mitt dataset visar att BNP per capita har ett lägsta värde på 50 i Polen 2005, men även att 11 länder

ligger under den europeiska utgångspunkten på 100 under alla undersökta år. Varibland två av dessa är Grekland och Portugal, medan resterande framförallt är länder som räknas till Östeuropa och har en lång historia av ekonomisk underutveckling. Alla PIIGS-länder visar fortsättningsvis en klar sänkning i BNP under och/eller efter krisen, där endast Irland uppger en tydlig tillväxt efter krisen. Av länderna från 2004-expansionen visar åtta länder en klar förbättring i BNP sen innan krisen, de har alltså oberoende av krisen gynnats av sitt EU-medlemskap.

För EU som helhet var tillväxten negativ 2009 och 2012, men från 2012 syns en återhämtning. Det går inte att se ett tydligt mönster för tillväxten och de 26 fallen. Resultatet visar på stor differens, men det går att uttyda vissa gemensamma nämnare. Alla länder uppger sämst tillväxt under och efter krisen. Polen är det enda land som inte har någon negativ tillväxt men har samma svagaste år som alla andra fall. Grekland visar på svagast utveckling, negativ från 08-13 och sedan en ytterligare nedgång 2015. Krisländerna i synnerhet visar inga specifika likheter.

Risk för fattigdom eller social exkludering har hållit sig på en jämförelsevis jämn nivå i EU och visar på förbättring 2015 från innan krisen, likväl 11 länder varav majoriteten är Östeuropeiska länder något som återigen tyder på att de gynnats av medlemskapet i EU. 11 länder visar motsatt effekt efter krisen, och har högre andel i riskzonen, vilket förbättras mellan 2014 och 2015. Däribland finns fyra av fem krisländer, alla förutom Italien. I tre länder ökar andelen i risk mellan 2014 och 2015, och det går att påpeka att det är lika antal länder där fler hamnat i risk som länder där andelen i risk har förbättrats. Vidare visar arbetslöshet, som tidigare nämnt, det mest homogena resultatet. 15 fall, däribland EU visar sämre siffror än innan krisen. Arbetslösheten har därmed ökat delvis till följd av den och samma länder demonstrerar en förbättring mellan 2014-2015. Sju länder uppger mindre arbetslöshet än innan krisen, varibland fem av de medlemsstater som gick med i EU 2004. Fem länder demonstrerar vidare en försämring från innan krisen och fram till 2015 utan tecken på förbättring.

Statsskuld är precis som tillväxtvariabeln en svårsammanfattad variabel och uppger inget tydligt mönster. För EU som helhet var budgetunderskottet som störst 2009 och är bättre 2015 än innan krisen. Irland är det land med störst underskott under krisen på hela -32,1% av BNP.

De länder som demonstrerar en mindre statsskuld efter krisen mot de som visar ökad statsskuld är 13 mot 12, exklusive EU.

Nedan följer tabell 5.2 som visar differensen hos EU-stöd. I tabellen sammanfattas stödets differens för alla undersökta år 2005-2015. Eftersom differensen visar om skillnaden mellan det minst och mest negativa landet har ökat, syftar tabellen ge ett svar på fråga 1, om divergensen har ökat för EU-stödet efter eurokrisen och klyftan utvidgats.

Tabell 5.2 Differens hos EU-stödet

År	Störst andel negativa	Land	Minst andel negativa	Land	Differens
2005	34,52%	Storbritannien	6,21%	Slovenien	28,31
2006	30,58%	Österrike	4,7%	Italien	25,88
2007	31,53%	Storbritannien	4,71%	Litauen	26,82
2008	35,86%	Österrike	5,62%	Spanien	30,34
2009	32,4%	Storbritannien	4,88%	Estland	27,52
2010	36,33%	Storbritannien	6,71%	Estland	29,62
2011	39,86%	Grekland	7,9%	Estland	31,96
2012	44,71%	Storbritannien	11,28%	Litauen	33,43
2013	59,41%	Cypern	10,3%	Litauen	49,11
2014	43,76%	Grekland	8,58%	Litauen	35,18
2015	42,4%	Cypern	4,99%	Litauen	37,41
Fall	26	26	26	26	26

Kommentar: Tabellen visar differensen mellan det land med störst samt minst andel negativa i procent för varje år i studien.

Tabellen visar att differensen mellan det mest och minst negativa landet har ökat sedan innan eurokrisen, vilket blir svaret tabellen ger på fråga 1. Som störst var splittringen 2013, och de tre åren med störst differens är 2013-2015 alla år efter krisen med en skillnad på mellan 35,18-49,11 procentenheter.

Den negativa opinionen per år inom länderna visar att differensen inom länderna har ökat mest i PIIGS-länderna och Cypern, med mellan 22,05-48,8 procentenheter. I PIIGS-länderna, Cypern, Luxemburg och Nederländerna har den negativa andelen ökade med över 10 procentenheter mellan 2011 och 2013. Klyftan visar dock endast där skillnaden är som störst, men inte de länder där den lägsta negativiteten tenderar att vara relativt hög, oberoende av krisen. I både Storbritannien och Österrike håller negativiteten en jämförelsevis hög

lägstnivå och trots att differensen är låg, framförallt i Österrike, visar båda länderna en stadigt skeptisk attityd gentemot EU. I 19 av 26 fall är det mest negativa åren 2012 eller 2013, i tre länder är de mest negativa året 2014, medan det i resterande länder är utspridda år. De minst negativa åren är även de förhållandevis utspridda, med tio länder där det minst negativa året är innan krisen, sju under krisen och fem efter krisen. De länder som har lägst negativitet efter krisen har dock gemensamt att det konsekvent är 2015. För EU som helhet är 2015 det minst negativa året och 2013 det mest negativa, med en differens på 18,14 procentenheter. Generellt går det att finna minskningar i stödet efter krisen, en tendens som vänder efter 2013 i nästan alla länder, med vissa undantag. I Danmark, Frankrike, Italien och Slovenien minskade stödet 2013-2014 men ökade igen 2014-2015 samtidigt som det minskade med flera procentenheter i Österrike och Cypern.

Det går tydligt att se att det land som visar störst andel negativa ändras från länder med bra ekonomi till länder som påverkats värst under krisåren. Fram till 2010 var de tre mest negativa länderna tre tidiga medlemsstater, Finland, Storbritannien, Sverige eller Österrike. Sedan tillkommer Cypern och från 2010 till 2015 är de mest negativa länderna Cypern och Grekland samt variation mellan Storbritannien och Österrike.

Tabell 5.3 ämnar svara på fråga 2, om den möjligt ökade divergensen stämmer överens med de ekonomiska indikatorerna eller om eurokrisen tvärtom har lett till en konvergens i EU där det ekonomiska klimatet uppger sig relativt likt hos alla undersökta fall. Därmed demonstrerar tabellen nedan differensen hos de ekonomiska indikatorerna för varje år inkluderat i undersökningen, vilket tillåter en jämförelse som leder till svaret på frågan.

Tabell 5.3 Differens hos de ekonomiska indikatorerna

År/Differens	BNP per capita	Tillväxt	Risk för fattigdom eller social exkludering	Arbetslöshet	Statsskuld
2005	191	10,1	31,9	7,7	12,8
2006	206	10,3	26,2	5,7	14,3
2007	206	10,7	21,1	4,7	11,8
2008	201	11	19,3	5,4	14,4
2009	195	17,6	23,9	9,2	15,8
2010	202	11,5	23,8	10,4	32,3
2011	207	16,7	24,8	11,2	13,8
2012	198	11,6	21,2	13,3	10,8
2013	202	10,5	21,1	13,7	16
2014	202	10	21,2	12,6	11,8
2015	207	26,5	21,7	11,6	10,1
Fall	26	26	26	26	26

Kommentar: Tabellen visar differensen hos de ekonomiska indikatorerna för varje år.

Den ekonomiska situationen är mycket varierad och det är svårt att se tydliga mönster som kan generalisera eurokrisens konsekvenser för unionen. Vad som gick att uttyda från tabell 5.2 var att eurokrisen har påverkat divergensen hos EU-stödet. Tabellen ovan visar att utfallet för de ekonomiska indikatorerna uttrycker sig delvis likt den negativa EU-opinionen.

Indikatorn BNP per capita demonstrerar en relativt jämn splittring genomgående, med den största differensen år 2011 och 2015. Jämförs medelvärdet för åren innan krisen mot de efter går det att se att klyftan utvidgats. Trots den svaga differensökningen är variabeln den som visar på störst splittring oavsett år. Skillnaden mellan det land med högst och lägst BNP är stor och som nämnts ovan är det 11 länder vars BNP ligger under den europeiska utgångspunkten vid alla undersökta år. Det blir tydligt hur splittrat EU är gällande det ekonomiska klimatet om BNP är bedömningsgrunden. Även hos tillväxten har divergensen ökat, framförallt på grund av Irlands starka uppgång 2015. Variabeln risk för fattigdom eller social exkludering visar motsatt en tydligt minskad splittring och är den variabel som

förbättrats mest. Fortsättningsvis har differensen ökat hos arbetslösheten, medan den för statsskulden har minskat. Statsskulden har ökat för flera länder samtidigt som den har minskat för andra, och är som störst under krisåren vilket lett till att exempelvis Grekland, Irland och Spanien inte har hanterat krisen lika väl som Tyskland. Tre av fem variabler har sammanfattningsvis, precis som variabeln för EU-stöd, uppnått ökad divergens efter krisen och det går alltså att konstatera att krisen har lett till ett mer splittrat ekonomiskt EU vilket blir svaret tabellen ger på fråga 2.

Tabell 5.4 visar resultatet av den bivariata analysen av EU-stöd mot de ekonomiska indikatorerna per period. Värdena utger sig genom Pearson's r, med sambandets säkerhet uttryckt i *. Tabellen visar det gemensamma sambandet för perioderna vilket medför möjlighet att jämföra perioden innan, under och efter krisen. Därmed är syftet att svara på fråga 3, om eurokrisen har lett till att de ekonomiska indikatorerna har fått ökad betydelse efter krisen.

Tabell 5.4 Bivariat analys EU-stöd mot ekonomiska indikatorer per period (Pearson's r)

År/Indikator	BNP per capita	Tillväxt	Risk för fattigdom eller social exkludering	Arbetslöshet	Statsskuld	Fall
2005-2008	0,24*	-0,19	-0,34***	-0,14	0,08	104
2009-2012	0,12	-0,02	-0,12	-0,10	0,06	104
2013-2015	0,11	-0,46***	0,02	0,32**	-0,31**	78

*. Korrelationer är signifikanta på 0,05-nivån.

** . Korrelationer är signifikanta på 0,01-nivån.

***. Korrelationer är signifikanta på 0,001-nivån.

Kommentar: Tabellen visar differensen hos studiens oberoende variabler uppdelade i de tre perioderna innan, under och efter eurokrisen. Värdena är uttryckta genom Pearson's r-värdet.

Genom att dela in de undersökta åren i perioder går det att undersöka om sambanden mellan EU-stöd och de ekonomiska indikatorerna är som starkast innan, under eller efter eurokrisen. Tabellen visar att efterkrisåren uppger starkast samband där tre av fem variabler är signifikanta på 0,01-0,001-nivåerna. De resterande två variablerna, BNP per capita och risk för fattigdom eller social exkludering, är inte lika signifikanta åren efter krisen, utan visar starkast samband innan. Arbetslösheten ökade i de flesta länderna efter krisen och kan därför vara en anledning till att sambandet stärkts. Risk för fattigdom eller social exkludering demonstrerar starkast samband innan krisen, då andelen i risk var som störst, medan det efter krisen syns en förbättring. Både tillväxt och statsskuld är objektiva indikatorer vilket tyder på

att det är den faktiska situationen och inte den subjektiva åsikten som betyder mest. Arbetslöshet är tvärtom en subjektiv faktor och en konsekvens för den enskilda individen, men en indikator som blir direkt påverkad av statens ekonomi. Vad som dessutom är intressant är att återkoppla till Eichenberg och Dalton (2007) som påpekade att makroekonomiska prestationer inte nödvändigtvis behöver betyda ett positivare stöd. Av den anledningen blir det klarare att BNP per capita inte är en lika viktig faktor. En enkel analys av resultatet är att de indikatorer som visar starkast samband är de som är svårast för den enskilda individen att påverka, varav skulden läggs på staten och vidare på EU. Resultatet visar att de ekonomiska indikatorerna har fått större betydelse efter krisen än de hade innan, vilket är svaret tabellen ger på fråga 3.

För att utveckla svaret på fråga 3, om eurokrisen har lett till att de ekonomiska indikatorerna har fått ökad betydelse efter krisen, används tabell 5.5 där resultatet utkommit från en multipel linjär regressionsanalys och redovisas genom R^2 -värdet mätt i procent samt b-koefficienten vars signifikansnivå är utmärkt med *. Tabellen visar hur väl de ekonomiska indikatorerna gemensamt samvarierar med EU-stöd för varje period och således vilken period där EU-stödet påverkas mest av ekonomin.

Tabell 5.5 Multipel linjär regressionsanalys av ekonomiska indikatorer och perioder (b-koefficient)

Grupp/Värde	2005-2008	2009-2012	2013-2015
BNP	0,01	0,02	0,09**
Tillväxt	-0,18	-0,09	-3,04***
Risk för fattigdom eller social exkludering	-0,33*	-0,09	-0,02
Arbetslöshet	0,03	-0,08	0,52
Statsskuld	-0,12	0,03	-0,38
R^2	0,13	0,02	0,45
Fall	104	104	78

*. Korrelationer är signifikanta på 0,05-nivån.

**. Korrelationer är signifikanta på 0,01-nivån.

***. Korrelationer är signifikanta på 0,001-nivån.

Kommentar: Tabellen visar resultatet av en multipel linjär regressionsanalys av de ekonomiska indikatorerna uppdelade i perioderna innan, under och efter eurokrisen. Värdena demonstrerade är b-koefficienterna samt R^2 -värdet.

Även regressionsanalysen påvisar att det är perioden 2013-2015 som samvarierar bäst med de ekonomiska indikatorerna. Hela 45% av variationen i EU-stöd kan förklaras av de oberoende

variablerna medan det för de två andra perioderna endast är 13% och 2% av variationen som går att förklara. Svaret blir detsamma som för tabell 5.4, med skillnaden att tabell 5.5 analyserar de ekonomiska indikatorerna tillsammans och därmed uppger ett säkrare resultat. Det går därmed att konstatera att det är efterkrisåren som är de år då de ekonomiska indikatorernas bäst förklarar samvariationen med EU-stödets förändringar, och de ekonomiska indikatorerna har fått större betydelse efter eurokrisen

Tabell 5.6 beskriver resultatet av den bivariata analysen av EU-stöd mot de ekonomiska indikatorerna per land. Resultaten är uttryckta genom Pearson's r-värdet med sambandets säkerhet visat i *. Genom att öppna upp för jämförelser länderna emellan ämnar tabellen svara på fråga 4, om det går att göra några generaliseringar över vilka länder eller grupper av länder där de ekonomiska indikatorerna har störst betydelse.

Tabell 5.6 Bivariat analys EU-stöd mot ekonomiska indikatorer per land (Pearson's r)

Land/Indikator	BNP per capita	Tillväxt	Risk för fattigdom eller social exkludering	Arbetslöshet	Statsskuld
EU		-0,22	0,24	0,76**	-0,29
Belgien	0,68*	-0,34	-0,14	0,45	-0,50
Cypern	-0,86**	-0,78**	0,84**	0,92***	-0,45
Danmark	-0,06	0,16	0,08	-0,07	0,40
Estland	0,17	0,61*	0,43	-0,26	0,39
Finland	0,07	0,04	-0,28	-0,19	-0,10
Frankrike	0,4	0,23	0,07	0,67*	-0,05
Grekland	-0,95***	-0,51	0,88***	0,96***	-0,07
Irland	-0,59	-0,14	0,91***	0,77**	-0,20
Italien	-0,87**	-0,26	0,86**	0,93***	0,64*
Lettland	-0,58	-0,35	0,31	0,35	-0,59
Litauen	0,25	-0,05	-0,02	0,26	-0,17
Luxemburg	0,67*	0,28	0,70*	0,56	0,03
Malta	-0,31	-0,28	-0,11	0,60	-0,38
Nederländerna	-0,65*	-0,20	0,19	0,80**	-0,15
Polen	0,22	-0,70*	0,07	0,52	-0,38
Portugal	-0,53	-0,42	0,41	0,94***	-0,15
Slovakien	0,65*	-0,24	-0,40	0,31	0,25
Slovenien	-0,93***	-0,44	0,85**	0,82**	-0,69*
Spanien	-0,88***	-0,52	0,77**	0,86**	-0,50
Sverige	0,03	-0,14	-0,01	0,15	-0,23
Storbritannien	-0,54	0,06	0,46	0,64*	-0,44
Tjeckien	0,26	-0,48	-0,33	0,33	-0,03
Tyskland	0,93***	0,05	0,24	-0,82**	0,46
Ungern	0,52	-0,41	0,35	0,50	0,77**
Österrike	0,52	0,10	0,30	0,04	0,67*
Fall	11	11	11	11	11

*. Korrelationer är signifikanta på 0,05-nivån.

** . Korrelationer är signifikanta på 0,01-nivån.

***. Korrelationer är signifikanta på 0,001-nivån.

Kommentar: Tabellen visar resultatet av en bivariat analys av EU- stöd mot studiens oberoende variabler uttryckt genom Pearson's r-värdet och signifikansen i *. I de fall då data saknar är det på grund av att minst en variabel är konstant.

De grupperingar som går att göra av tabellen ovan är framförallt att alla fem PIIGS-länder är inkluderade bland dem som visar starka samband, varav tre av dessa visar signifikanta samband inom tre eller fyra sektorer. Även alla sex grundarländer går att finna i tabellen vilket motsäger van Klingerens (2013) teori om att de ekonomiska faktorerna betyder mer för de senare medlemsstaterna. Storbritannien, Österrike och resterande fyra av PIIGS-länderna går att räkna till de tidigare medlemsstaterna vilket försvagar teorin ytterligare. Endast fem senare EU-medlemmar, Cypern, Estland, Polen, Slovakien och Ungern, är inräknade till de länder som uppger starkare samband. Av dessa visar Cypern och Slovakien på starka samband i fyra av fem fall medan resterande tre endast visar det inom en sektor, däri de förbättrats hos alla. Det är helt logiskt att dra slutsatsen att de ekonomiska faktorerna är av stor vikt för EU:s medlemmar och något som befolkningen tar stor hänsyn till och svaret uppger att det går att skapa vissa grupperingar som vidare kommer att analyseras i tabel 5.7.

Resultatet från tabell 5.6 gav grupper som användes i regressionsanalysen för att kunna svara på fråga 5, för vilken av landsgrupperna som samvariationen mellan de ekonomiska indikatorerna och EU-stöd är starkast och under vilken period. Svaret på första delen av frågan redovisas i tabell 5.7. Syftet med regressionsanalysen är att få ett gemensamt värde på hur väl de oberoende variablerna förklarar variationen i EU-stöd hos de olika landsgrupperna för att på så sätt kunna utse för vilka länder som de påverkar mest. Eftersom analysen undersöker hur väl de ekonomiska indikatorerna tillsammans förklarar variationen i EU-stöd beroende på grupp av länder så visar tabellen endast R^2 -värdet och b-koefficienten utmarkerat med signifikansnivå i *.

Tabell 5.7 Multipel linjär regressionsanalys av ekonomiska indikatorer & landsgrupper (b-koefficient)

Grupp/Värde	1. Grundarländerna	1. Resterande	2. PIIGS	2. Resterande	3. Gamla EU-stater	3. Nya EU-stater
BNP	-0,04	0,15***	-0,07	0,05**	-0,02	0,25***
Tillväxt	-0,29	-0,42*	-0,75*	-0,25	-0,32	-0,22
Risk för fattigdom eller social exkludering	-0,65	-0,10	1,74***	0,30*	-0,28	0,04
Arbetslöshet	1,50	0,99***	1,10***	0,27	0,93**	0,91*
Statsskuld	1,23*	-0,05	0,33	-0,54*	0,13	-0,33
R ²	0,11	0,23	0,75	0,14	0,08	0,23
Fall	66	209	55	220	154	110

*. Korrelationer är signifikanta på 0,05-nivån.

**. Korrelationer är signifikanta på 0,01-nivån.

***. Korrelationer är signifikanta på 0,001-nivån.

Kommentar: Tabellen visar resultatet av en multipel linjär regressionsanalys av de ekonomiska indikatorerna och landsgrupperingarna. Värdena demonstrerade är b-koefficienterna samt R²-värdet.

Tabell 5.7 visar ett tydligt resultat som inte riktigt följer det från tabell 5.6. Jämförs grundarländerna mot resterande fall i studien visar regressionsanalysen att de ekonomiska indikatorerna uppger starkare samband med de senare länderna. Även analys tre då de gamla medlemsstaterna ställs mot de från EU-expansionen 2004 visar resultatet att sambandet är mer signifikant hos de senare staterna. I analys 1 och 3 visar de starkare sambanden att de ekonomiska indikatorerna kan förklara ungefär en fjärdedel av variationen i EU-stöd. Det som är mest intressant är dock att de ekonomiska indikatorerna förklarar hela 75% av variationen i EU-stöd hos PIIGS-länderna, de länder som hamnade i skuld kris under och efter eurokrisen och alltså de länder som drabbats värst.

I tabell 5.7 syns det tydligt att det är PIIGS-ländernas upp- och nedgångar i EU-stöd som förklaras bäst av de ekonomiska indikatorerna av de grupper som analyserats i regressionerna. Eftersom PIIGS-gruppen är den landsgrupp som visar bäst samvariation mellan variablerna blir det därför intressant att analysera under vilken av de tre perioderna som samvariationen är säkrast. Den andra delen av fråga 5, under vilken period som samvariationen mellan de ekonomiska indikatorerna och EU-stöd är starkast, besvaras därmed av resultatet som redovisas i tabell 5.8 nedan.

Tabell 5.8 Multipel linjär regressionsanalys av PIIGS-länderna per period (b-koefficient)

Grupp/Värde	PIIGS 2005-2008	PIIGS 2009-2012	PIIGS 2013-2015
BNP	-0,08	-0,24*	0,03
Tillväxt	0,18	-0,24	-1,91
Risk för fattigdom eller social exkludering	0,48	2,080**	1,14
Arbetslöshet	-0,44	0,45	0,44
Statsskuld	-0,33	0,07	-0,20
R ²	0,59	0,69	0,71
Fall	20	20	15

*. Korrelationer är signifikanta på 0,05-nivån.

** Korrelationer är signifikanta på 0,01-nivån.

*** Korrelationer är signifikanta på 0,001-nivån.

Tabellen visar resultatet av en multipel linjär regressionsanalys av PIIGS-länderna per period uppdelade i innan, under och efter eurokrisen. Värdena demonstrerade är b-koefficienterna samt R²-värdet.

Tabellen konstaterar det vi redan visste, perioden 2013-2015 är den period som klart visar tydligast samband mellan studiens variabler. Alla tre perioder förklaras genomgående bra av de ekonomiska indikatorerna och även om skillnaderna mellan dem är små så är samvariationen bäst 2013-2015. Eftersom den multipla linjära regressionsanalysen är den som tar hänsyn till alla ekonomiska indikatorers gemensamma påverkan på EU-stöd, är det tabell 5.7 och 5.8 ovan som med störst säkerhet ger svar på frågorna vilken grupp samt vilken period som bäst förklaras av förändringar i det ekonomiska klimatet i EU.

Empiriska studier klagör att ekonomi prioriteras före andra viktiga frågor under perioder av lågkonjunktur (Singer, 2011). Således räknar denna forskning med att den ekonomiska röstningen har större påverkan efter en ekonomisk kris. Vidare har forskning även visat att detta framförallt gäller när väljarna vet att det är regeringens misslyckande som har skapat den ekonomiska krisen, vilket gör att de väljer att stötta eller bestraffa den. Samtidigt är de mindre måna om detta ifall det är medvetna om att regeringen inte kunde påverka händelserna (Kriesi, 2012). Teorin skulle förklara varför stödet för EU inte sjönk under början av den ekonomiska krisen, eftersom folket ansåg att krisen kom från USA, något som förändrades efter 2009 då åsikten snarare var att orsaken till krisen kom från framförallt Bryssel.

6. Avslutande diskussion

Som tidigare nämnt visar forskning att när befolkningen vet att det är staten som orsakat försämrade ekonomisk utveckling så försämras stödet, till skillnad från om de vet att staten inte haft någon större påverkan på situationen. Innan krisen sågs risken för att den skulle nå Europa som liten, den påverkade USA och den skulle hålla sig där. När krisen nådde Europa och ledde till eurokrisen var många länder oförberedda och vissa manövrerade situationen sämre än andra. Eurokrisen är därför en något diffus situation enligt teorin eftersom krisen kom från amerikanskt håll men förvärrades avsevärt på grund av att de individuella regeringarna i EU och eurozonen var såpass oförberedda på situationen då de likväl befolkningen trodde att krisen skulle stanna i USA. När skulden senare lades på Bryssel krävde befolkningen att EU skulle ta sitt ansvar och återgälda den kris de orsakat på grund av bristande hantering, varav EU-stödet sjönk när krisåren var förbi.

Vilka ekonomiska faktorer som har starkast samband beror på den objektiva situationen såväl som de subjektiva åsikterna om det ekonomiska läget. Euron delade strukturellt upp EU:s medlemsstater i grupperingar om under- och överskottsstater vilket tydligt gick att se i resultatet ovan. Protestkänslorna ökade när den ekonomiska situationen försämrades och EU-stödet visade sig hänga bättre samman med den objektiva ekonomiska situationen, snarare än det individuella tillståndet. Divergensen hade som förutspått ökat mellan det mest och minst negativa landet sedan innan eurokrisen. Dessutom byttes de mest negativa länderna ut från tidigare medlemsstater till krisländer, även om både Storbritannien och Österrike låg kvar bland de länder som hade störst andel negativa. Vidare har krisen lett till ett mer ekonomiskt splittrat EU och även här har divergensen ökat. Även om två variabler tvärtom uppgav ökad konvergens går det att konstatera att klyftan har intensifierats efter eurokrisen. De ekonomiska indikatorerna har fått större betydelse efter än de hade innan eller under krisen. Ingen faktor visar på speciellt starka samband under krisen vilket kan vara för att det var svårt att se krisen från ett perspektiv samtidigt som det åren efter krisen gick att se händelseförloppet utifrån. Gällande de grupper som skapades var det tydligt att de länder som påverkats värst av krisen var de som visade starkast samvariation mellan EU-stöd och ekonomisk utveckling. Sambandet var dessutom som starkast perioden efter krisen vilket stämmer överens med det övriga resultatet. Precis som jag antydde har eurokrisen påverkat det generella EU-stödet negativt, ett resultat som visar att åren efter krisen visar större andel negativa än åren innan och under krisen. 2013 visade 22 länder att andelen negativa hade

blivit större, medan det under 2014 var 19 länder och 2015 13 länder vars negativitet hade ökat samtidigt som 13 visade en minskande andel. Tendensen visar att negativitet är som störst omedelbart efter en ekonomisk kris samtidigt som den minskar efterhand precis som resultatet påvisar.

Vidare forskning bör fokusera på effekterna av EU-stöd, om offentligt motstånd mot EU leder till begränsningar för integrationsprocessen och inom vilka sektorer som det får störst effekt. Vidare vore det intressant att undersöka samma ekonomiska indikatorer men på individnivå för att se hur sambandet utvecklas inom valda länder. Om länderna är valda utifrån olika kategorier skulle det gå att se om det är samma grupper av människor som visar starkast samband över hela EU generellt eller om det skiljer sig mellan delar av EU och mellan tidigare eller senare medlemsstater.

Rerefenser

Armingeon, Klaus & Ceka, Besir (2014). "The loss of trust in the European Union during the great recession since 2007: The role of heuristics from the national political system." *European Union Politics*, 15 (1): 82-107. doi: 10.1177/1465116513495595

Beaudonnet, Laurie (2012). "Misconstruing the European Project? How Welfare Issues Colour Attitudes Towards Europe." in Banducci, Susan, Franklin, Mark, Giebler, Heiko, Hobolt, Sara, Marsh, Michael, van der Brug, Wouter & van der Eijk, Cees. *An Audit of Democracy in the European Union* (19-40). European University Institute. doi: 10.2870/51555

Boomgaarden, Hajo G, Schuch, Andreas R. T, Elenbaas, Matthijs & de Vreese, Claes H (2011). "Mapping EU attitudes: Conceptual and empirical dimensions of Euroscepticism and EU support." *European Union Politics*, 12 (2): 241-266. doi: 10.1177/1465116510395411

Caldeira, Gregory & Gibson, James (1995). "The Legitimacy of the Court of Justice in the European Union: Models of Institutional Support." *American Political Science Review*, 89: 356-76. doi: 10.2307/2082430

Calmfors, Lars (2011). "Hur kan eurokrisen hanteras? För- och nackdelar med olika strategier." *Europapolitisk analys*, 9: 1-12.

De Vylder, Stefan (2012). *Eurokrisen*. Stockholm: Ordfronts Förlag

Djurfeldt, Göran, Larsson, Rolf & Stjärnhagen, Ola (2010). *Statistik Verktygslåda – samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur

Edling, Christofer & Hedström, Peter (2003). *Kvantitativa Metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Eichenberg, Richard C & Dalton, Russell J (2007). "Post-Maastricht Blues: The Transformation of Citizen Support for European Integration, 1973-2004." *Acta Politica* 42: 128-152. doi:10.1057/palgrave.ap.5500182

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik & Wängnerud Lena (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik.

Eurobarometer (2016). http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm

Eurostat (2016). <http://ec.europa.eu/eurostat>

Gabel, Matthew (1998). "Public Support for European Integration: An Empirical Test of Five Theories". *The Journal of Politics*, 60 (2): 333-354.

- Gabel, Matthew & Palmer, Harvey (1995). "Understanding Variation in Public Support for European Integration." *European Journal of Political Research*, 27: 3-19.
- Heath, Anthony (1976). *Rational Choice and Social Exchange*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Hobolt, Sara B (2009). *Europe in Question: Referendums on European Integration*. Oxford: Oxford University Press.
- Hobolt, Sara B & de Vries, Catherine E (2016). "Public Support for European Integration." *Annual Review of Political Science*, 19: 413-432. doi: 10.1146/annurev-polisci-042214-044157
- Hooghe, Liesbet & Marks, Gary (2009). "A Postfunctionalist Theory of European Integration: From Permissive Consensus to Constraining Dissensus." *British Journal of Political Science* 39: 1-23. doi: 10.1017/S0007123408000409
- Huntington, Samuel P (1993). "The Clash of Civilizations?" *Foreign Affairs*, 72 (3): 22-49.
- Jerneck, Magnus (2012). "Vad kan vi lära av eurokrisen?" *Europapolitisk analys*, 9: 1-12.
- Kriesi, Hanspeter (2012). "The Political Consequences of the Financial and Economic Crisis in Europe: Electoral Punishment and Popular Protest." *Swiss Political Science Review*, 18 (4): 518-522. doi: 10.1111/spsr.12006
- Kriesi, Hanspeter (2016). "The Politicization of European Integration." *Journal of Common Market Studies*, 54 (S1): 32-47. doi: 10.1111/jcms.12406
- Körner, Svante & Wahlgren, Lars (2006). *Statistisk Dataanalys*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur
- March, Luke (2011). "Radical Left Parties in Europe." *British Journal of Industrial Relations*, 50 (4): 823-824. doi: 10.1111/j.1467-8543.2012.00911_8.x
- Rodrik, Dani (1997). *Has Globalization Gone Too Far?* Washington DC: Institute for International Economics.
- Sánchez-Cuenca, Ignacio (2000). "The Political Basis of Support for European Integration." *European Union Politics*, 1 (2): 147-171.
- Singer, Matthew M (2011). "Who Says 'It's the Economy'? Cross-National and Cross-Individual Variation in the Salience of Economic Performance." *Comparative Political Studies*, 44 (3): 284-312. doi: 10.1177/0010414010384371

Van Klingeren, Marijn, Boomgarden, Hajo G, de Vreese, Claes H (2013). "Going Soft or Staying Soft: Have Identity Factors Become More Important Than Economic Rationale when Explaining Euroscepticism?" *Journal of European Integration*, doi: 10.1080/07036337.2012.719506

Appendix

Bilaga 1. Korrelationer

Tabell 1. Korrelation: Positiva attityder (Pearson's r)

	Medlemskap i EU är en bra sak	Positiv bild av EU	Medlemskap i EU är gynnsamt
Medlemskap i EU är en bra sak		,69***	,81***
Positiv bild av EU	,69***		,63***
Medlemskap i EU är gynnsamt	,81***	,63***	
Fall	182	182	182

Källa: Eurobarometern 2005-2015, 63-83.

***. Korrelationer är signifikanta på 0.001-nivån.

Tabell 2. Korrelation: Negativa attityder (Pearson's r)

	Medlemskap i EU är en dålig sak	Andel negativa till EU	Medlemskap i EU är ogynnsamt
Medlemskap i EU är en dålig sak		,83***	,82***
Andel negativa till EU	,83***		,73***
Medlemskap i EU är ogynnsamt	,82***	,73***	
Fall	182	182	182

Källa: Eurobarometern 2005-2015, 63-83.

***. Korrelationer är signifikanta på 0.001-nivån.

Tabell 3. Korrelation: Andel positiva och negativa till EU (Pearson's r)

	Andel positiva till EU	Andel negativa till EU
Andel positiva till EU		-,82***
Andel negativa till EU	-,82***	
Fall	286	286

***. Korrelationer är signifikanta på 0.001-nivån.

Källa: Eurobarometern 2005-2015, 63-83.

Tabell 4. Korrelation: Ekonomiska faktorer (Pearson's r)

	BNP per capita	Tillväxt	Risk för fattigdom eller social exkludering	Arbetslöshet	Statsskuld
BNP per capita		,02	-,52***	-,35***	,27***
Tillväxt	,02		,04	-,24***	,39***
Risk för fattigdom eller social exkludering	-,52***	,04		,49***	-,32***
Arbetslöshet	-,35***	-,24***	,49***		-,46***
Statsskuld	,27***	,39***	-,32***	-,46***	
Fall	286	286	286	286	286

Källa: Eurostat 2005-2015

***. Korrelationer är signifikanta på 0.001-nivån.